

Людина. Саме вміння бути людяними стане визначальним у світі, який всього за тиждень може змінитися до невпізнання. Примусове соціально-громадянське виховання це передвісник моральної деградації країни, у будь яку епоху у будь якій країні. Адже навчання любові через примус ніколи не зробить людину доброю чи гуманною. Розуміння любові до Батьківщини не передається через вивчені вірші, заучені до автоматизму рухи, примусові заходи. Патріотизм виростає через свободу, з прав і свобод людини, з достатку та благополуччя з любові до ближнього, з відкритості, із комфортного у психологічному аспекті, забезпеченого життя. Важливо усвідомлювати, що система цінностей не є лише результатом впливу соціокультурного середовища, економічних і політичних факторів. Вона також є формою самосвідомості та самовираження внутрішніх сил і уявлень особистості, які пов'язані з її потребами та інтересами. Система цінностей залежить як від характеру та обсягу інформації про культурні цінності, їх сутність, функції і властивості так і ефективності освітньо-виховної системи суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2006. Т. 8. Вип. 6. С. 40–45.
2. Левківська К. В. Ціннісні засади діяльності освітніх закладів: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ. 2017. 136 с.
3. Пляка, С. М., Федорова, Ю. В. Цінності як орієнтир у Новій українській школі. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти: науково-методичний вісник. 2022. № 58. С. 89–101.
4. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. Методист. 2018. № 5. С. 4–21.
5. Стасевська О. А. Система цінностей як основа буттясучасного українського суспільства. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». 2014. № 1 (20). С. 62–76.
6. Євгеній Морі. Суспільне новини. Soft skills та критичне мислення: які навички знадобляться дітям у XXI столітті. UPL:<https://suspilne.media/62334-soft-skills-ta-kriticne-mislenna-aki-navicki-znadoblatsa-ditam-u-xxi-stolitti/>
7. "Університетське слово". Справжня студентська газета бердянського державного педагогічного університету. Освіта серця та розуму: м'які навички СЕЕН 24.04.2020 UPL: <https://us.bdpu.org.ua/osvita-sertsia-ta-rozumu-m-iaki-navychky-seen.html>
8. Електронний журнал.Інваріантний складник. Освітні напрями / Інваріантний складник. Освітні напрями.Освітній напрям «Дитина в соціумі» Освітній напрям «Дитина в соціумі» UPL:<https://ezavdnz.mcfrr.ua/867851>
9. Тамара Піроженко. «Особистість дитини. Впроваджуємо оновлений Базовий компонент дошкільної освіти». Дошкільне виховання". 2021. № 8
10. Вебінар «Вивчення предмета «Громадянська освіта» в школі: глибоке занурення» ТОВ «На Урок» та Бут Ганна. UPL:<https://naurok.com.ua/webinar/vivchennya-predmeta-gromadyanska-osvita-v-shkoli-gliboke-zanurennya?reg=true>
11. НУМО. Платформа розвитку дитини UPL: <https://numo.mon.gov.ua/>

Кондратюк Любов,
вихователь-асистент
закладу дошкільної освіти №7 «Дюймовочка»
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

Система цінностей у повоєнній демократичній Україні: погляд сьогодення

Стаття присвячена аналізу формування системи цінностей у повоєнній демократичній Україні із сучасної точки зору. Наголошено, що розвиток суспільства забезпечується існуванням стрижневих загальнолюдських цінностей, які не гинуть, а постійно збагачуються та відроджуються. Зазначено, що система цінностей кожної людини, як члена суспільства, створюється на основі свідомого та осмисленого сприйняття людської реальності в основі якого лежить інтелектуальна праця, саме тому детально розглянуто формування системи цінностей під час освітньої діяльності.

The article is dedicated to the analysis of the formation of the system of values in post-war democratic Ukraine from a contemporary point of view. It emphasizes that the development of society is ensured by the existence of core universal values that do not disappear but continuously enrich and revive. It is noted that the system of values of each individual, as a member of society, is created based on a conscious and meaningful perception of human reality, with intellectual labor being at its core. Therefore, the process of forming values during educational activities is examined in detail.

Ключові слова: система цінностей, загальнолюдські цінності, освітні цінності, національне відродження.

Keywords: system of values, universal values, educational values, national revival.

Вступ. У період бурхливого національного відродження, яке зараз відбувається в Україні, зростає інтерес до розуміння ролі духовних цінностей в житті народу. В науковій літературі багато разів зазначалося, що у спадок від соціалістичного минулого українське суспільство отримало деформовану культуру, перенасичену ідеологічними стереотипами та регламентаціями, а яка систематично ігнорувала все національне. Незважаючи на тривалу історію державної незалежності, ми не можемо стверджувати, що існує цілісна система цінностей, яка є основою суспільства і його подальшого розвитку.

Протягом тривалого часу громадські науки були під впливом спрощеного підходу, згідно з яким політико-економічна сфера визначає життя суспільства, а духовна сфера є другорядною і повністю залежить від матеріальної. Людина сприймалася як пасивний об'єкт історичного процесу, а не активним творцем історії. Проте, у XXI столітті науки, що вивчають проблеми культури, орієнтовані на людину. Це призводить до зростання інтересу в українській філософській, культурологічній, соціологічній, історичній думці та інших галузях до різностороннього осмислення духовності народу, його системи цінностей. Це є одним із способів відновлення зв'язків із минулим і визначення перспектив майбутнього.

Основна частина. Розвиток історії будь-якого народу, його культури забезпечується існуванням стрижневих, центральних цінностей, які не гинуть, а постійно збагачуються, відроджуються в нових формах. Національна культура зберігає життєздатність, поки її традиції, цінності, репрезентовані у сфері суспільної свідомості, здатні бути і основою, і каталізатором світогляду та практичної діяльності.

Цінність завжди має позитивний характер з точки зору задоволення позитивних, перш за все духовних, потреб людини і суспільства в цілому, навіть якщо в філософсько-етичній літературі існує поняття «негативна цінність». Цінності, як результат духовного виробництва, проявляються у вигляді провідних соціокультурних орієнтирів і вищих принципів, які суспільство створює для саморегуляції та подальшого прогресу. Кожне суспільство має свою специфічну ієрархію цінностей, але важливу роль відіграють базові, загальнолюдські цінності, що втілюються в національно-культурному ідеалі [5, с.63].

Акцентуючи увагу на тому, що сукупність основних гуманістичних цінностей відображає специфіку взаємин між людьми, значення цих цінностей для визначення життєвого шляху та встановлення цілей, координації всієї сфери соціокультурної поведінки особистості, необхідно навести перелік основних гуманістичних цінностей, які є фундаментом для існування людини у суспільстві:

- життя як головна цінність існування людини і суспільства;
- доброта як здатність прихильно ставитися до людей, приносити радість і задоволення, щирість у стосунках;
- любов до ближнього (сердечність) як почуття глибокої сердечної прихильності, відданості;
- співчуття – здатність ставитися з розумінням, жалістю до переживань людини, її проблем, турбот;
- справедливість – здатність до неупереджених учинків та дій відповідно до моральних та правових норм суспільства;
- совість як тип поведінки людини відповідно до морально-етичних норм людської спільноти;

– глибока повага до людської гідності – здатність розкривати, розвивати найкращі якості людини [1, с.42].

Система цінностей людини формується на основі свідомого та осмисленого сприйняття людської реальності. Тому одним із факторів, що впливають на формування особистісних цінностей, є активна інтелектуальна праця людини з глибоким та широким розумінням дійсності. А інтелектуальна праця неможлива без якісної освіти, саме тому, на нашу думку, доцільно розглянути цінності в контексті основних педагогічних категорій, таких як освіта, навчання, виховання та розвиток. Отже, в педагогічній науці цінності: пов'язані з активним визначенням ролі особистості у суспільстві; сприяють створенню індивідуального комунікативного простору; спрямовані на самореалізацію та саморозвиток [2, с.23].

Для педагогічної науки важливо розуміти, що система цінностей особистості формується під час освітньої діяльності. Це пояснюється тим, що в будь-якій діяльності людина створює задум, ідею, план, а також узагальнено осмислює необхідність діяльності та її кінцеву мету. Тим самим створюється ціннісна основа для діяльності особистості.

Освітні цінності розглядаються в контексті проблеми цінності людського знання, яка включає такі аспекти:

1. Знання розглядаються як суспільна потреба, оскільки вони є необхідним елементом розвитку суспільства і задовольняють потреби людей у розумінні світу.

2. Знання вважаються особливістю характеру людини, що підкреслює важливість розумових здібностей, критичного мислення та постійного навчання.

3. Вроджена здібність до знань вважається фундаментальною, що означає, що люди мають природню схильність до пізнання та навчання.

4. Знання є основою моральності, що означає, що вони допомагають людині розуміти етичні норми, розвивати свідомість та етичне мислення.

5. Знання виступають як чинник удосконалення людини, сприяючи її розвитку, особистісному зростанню та досягненню свого потенціалу [3, с.92].

Сучасні освітні реформи, зокрема концепція Нової української школи закладають фундамент системи цінностей у повоєнній демократичній Україні та враховують цінності, що базуються на педагогічних принципах партнерства, позитивної психології та філософії дитиноцентризму. Вони акцентують увагу на суб'єктивному досвіді кожної дитини, забезпечують гармонійний розвиток, підтримують психологічне здоров'я та радість пізнання, а також сприяють самореалізації кожного учасника освітнього процесу.

Освітня філософія є наскрізним стрижнем, який пов'язує заклади дошкільної освіти та школу і ґрунтується на певних пріоритетах, що визначають її ціннісно-світоглядні доміанти, зокрема:

6. Освіта: є пріоритетною цінністю суспільства, особлива роль освіти в інформаційному суспільстві, зростання інформаційних потоків, постійне оновлення знань, необхідність неперервної освіти протягом всього життя людини і т.д.

7. Дитиноцентризм: розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, індивідуальних стилів, темпу, освітніх траєкторій учнів; формування загальнолюдських цінностей; свобода вибору власної освітньої траєкторії; підтримка життєвого оптимізму; розвиток самостійності; плекання творчості й допитливості.

8. Визнання цінності дитинства: відповідність вимог віковим особливостям; визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру; урахування цінностей та інтересів дитини з метою формування в неї основ життєвої компетентності; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на рухову активність дитини.

9. Радість пізнання: пізнавальний процес, який приносить радість дитині; обмеження обсягу домашніх завдань для збільшення часу на творчість і дослідницьку діяльність; свобода вибору предметів та рівня їх складності.

10. Презумпція талановитості дитини. Запобігання розшаруванню: не допускається будь-яких форм дискримінації учнів та відокремлення дітей на підставі попереднього

відбору; утвердження демократичних цінностей; людська гідність, свобода, відповідальність; інклюзія.

11. Розвиток особистості та умов для її формування: замість «навченої безпорадності», плекання самостійності, незалежного мислення; навчання справлятися зі стресом та напругою, педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту й підтримки; неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолання будь-яких форм дискримінації; плекання в учнів гідності, оптимізму, сильних рис характеру та чеснот.

12. Плекання здоров'я дітей: формування здорового способу життя; створення умов для фізичного й психоемоційного розвитку.

13. Безпека: перетворення освітнього закладу на безпечне місце, де немає насильства і цькування [4, с.15]

Висновки. Отже, важливо усвідомлювати, що система цінностей не є лише результатом впливу соціокультурного середовища, економічних і політичних факторів. Вона також є формою самосвідомості та самовираження внутрішніх сил і уявлень особистості, які пов'язані з її потребами, інтересами та мотивацією поведінки. Система цінностей залежить як від характеру та обсягу інформації про культурні цінності, їх сутність, функції і властивості так і ефективності освітньо-виховної системи суспільства. Система цінностей у суспільстві загалом, є орієнтиром у формуванні світогляду та духовного світу людини, а прагнення до їхнього володіння є важливою умовою для отримання необхідного життєвого досвіду та соціалізації, яка починається у родині та продовжується у дошкільному навчальному закладі, потім в школі та вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел та літератури

1. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства. *Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. 2006. Т. 8. Вип. 6. С. 40–45.
2. Левківська К. В. Ціннісні засади діяльності освітніх закладів: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2017. 136 с.
3. Пляка, С. М., Федорова, Ю. В. Цінності як орієнтир у Новій українській школі. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників в умовах неперервної освіти: науково-методичний вісник. 2022. № 58. С. 89–101.
4. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. № 5. С. 4–21.
5. Стасевська О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 1 (20). С. 62–76.

Кондратюк Юлія,
учитель математики
Гімназії №4
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

Громадянська компетентність як основний чинник формування відповідального громадянина на уроках математики

У даній статті проаналізовано питання громадянської компетентності та її роль у формуванні відповідального громадянина через уроки математики. Головне завдання сучасної освіти не лише надати учням знання, сформувати необхідні компетенції, а й формувати інтелектуально розвинену особистість готову протистояти суспільним викликам. Виховувати патріотичну свідомість можна шляхом ознайомлення учнів з іменами та біографіями видатних учених, що створювали математику, зокрема видатних українських математиків, повагу до національної культури України.

Ключові слова: громадянські знання, громадянські вміння, громадянські чесноти, складові громадянської компетентності.